

BORGARTING LAGMANNSRETT

KJENNELSE

Avsagt: 17.07.2015

Saksnr.: 15-108377SAK-BORG/04

Dommere:

Lagdommer
Lagdommer
Lagdommer

Anne Magnus
Eyvin Sivertsen
Halvor Aas

Ankende part

Ulrik Rolfsen

Advokat
Kim Erling Gerds

Påtalemyndighet

Politiets sikkerhetstjeneste

Politiadvokat
Per Niklas Hafsmoe

Saken gjelder begjæring om opprettholdelse av beslag.

PST iverksatte i april 2015 avvergende etterforskning for å hindre flere personer, herunder [REDAKERT], å begå brudd mot straffeloven § 147 d ved å delta i en terrororganisasjon og/eller rekruttere medlemmer til en slik gruppe.

[REDAKERT] ble om morgenen 8. juni 2015 pågrepet på Landvetter flyplass utenfor Göteborg i Sverige i det han var i ferd med å reise til Syria. Han er siktet for overtredelse av straffeloven § 147 d, jf. straffeloven § 49, og han sitter nå i varetekt.

Om kvelden 8. juni 2015 ble det foretatt ransaking og beslag hjemme hos filmskaper Ulrik Imtiaz Rolfsen, som er daglig leder i Curry Film AS. Beslaget gjelder elektroniske lagringsmedier i form av minnebrikker og en harddisk. Rolfsen har over lengre tid arbeidet med en dokumentarfilm om det islamistiske miljøet i Norge.

Ved påtegning 9. juni 2015 fremsatte Politiets sikkerhetstjeneste (PST) begjæring til Oslo tingrett om opprettholdelse av beslaget i medhold av straffeprosessloven § 205 tredje ledd, jf. §§ 203 og 204.

Beslaget ble forseglet og oversendt til tingretten. Det er ikke gjennomgått av PST.

Rolfsen, ved advokat Kim Gerdts, motsatte seg beslaget.

Ved påtegning 14. juni 2015 utdypet PST begjæringen. På vegne av Rolfsen innga advokat Gerdts 23. juni bemerkninger til begjæringen.

Oslo tingrett avsa kjennelse 26. juni 2015 med slik slutning:

1. Politiets begjæring om å opprettholde beslag hos Ulrik Rolfsen tas til følge.
2. I saksomkostninger betaler staten v/Justisdepartementet til Ulrik Rolfsen 83 581,25 – åttitretusenfemhundreogåttién - kroner og 25 - tjuefem - øre, innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av denne kjennelse med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.

Ulrik Imtiaz Rolfsen anket kjennelsen samme dag til Borgarting lagmannsrett og begjærte oppsettende virkning. Tingretten tok begjæringen om oppsettende virkning til følge.

Ved prosesskriv 2. juli 2015 har advokat Vidar Strømme på vegne av Norsk Redaktørforening gitt skriftlig innlegg i saken. Redaktørforeningen har adgang til å inngi slikt skriftlig innlegg, jf. tvisteloven § 15-8 første ledd sammenholdt med Rt. 2010 s. 1150.

Støtteskriv til anken er inngitt av advokat Gerdts 6. juli 2015. PST har inngitt tilsvarende 13. juli 2015.

Ulrik Imtiaz Rolfsen har i hovedsak anført:

Etter tingrettens kjennelse har Rolfsen i samtale med filmfotografen fått vite at det beslaglagte materialet inneholder uidentifiserte kilder. Det var flere fotografer som foresto de ulike opptakene, og det figurerer også andre kilder i opptakene enn de PST har anført. Da innsyn i det upubliserede materialet vil kunne avsløre uidentifiserte kilder, kan det ikke tas beslag i materialet, jf. straffeprosessloven § 204, jf. § 125. Det vises til Rt. 1995 s. 1166.

Tingretten har lagt en uriktig rettslig forståelse til grunn når den fastslår at informasjon som kilden har bidratt til å avdekke, ikke er beskyttet. Det anføres at i en slik situasjon er det innholdet av informasjonen som er relevant, og ikke kildens identitet. Etter den rettsutvikling som har skjedd internasjonalt, er norsk rettspraksis på dette området ikke lenger gjeldende. Straffeprosessloven § 125 må fortolkes i tråd med EMK artikkel 10. Denne bestemmelsen, som favner videre enn straffeprosessloven § 125, har ikke noe skille mellom klassifiseringer som kildeidentitet og kildeinformasjon. Praksis i Menneskerettighetsdomstolen (EMD) viser at kildematerialet er undergitt beskyttelse på lik linje med kildens identitet, jf. avgjørelsene *Uitgevers v Nederland* og *Nagla v Latvia*.

Det er også rettslig sett uriktig at straffeprosessloven § 125 ikke kommer til anvendelse dersom kilden er kjent. Uansett kommer denne bestemmelsen til anvendelse i saken her, i og med at det nå må kunne legges til grunn at materialet inneholder ukjente kilder.

Pressen og lignende medieaktører har en særdeles sentral rolle i å opprettholde og vedlikeholde en høy grad av ytringsfrihet i et demokratisk samfunn. Dette lar seg kun opprettholde dersom så vel kilder som den informasjonsflyt kildene bidrar med, blir behandlet på en konfidensiell og betryggende måte. Enhver borger må føle seg trygg på at de kan oppsøke medieaktører med informasjon uten at statsmyndigheter skal gripe inn og bl.a. blottlegge kilder og kilders informasjon.

En inngripen i medieaktørers materiale vil ha en dempende effekt ("chilling effect") på ytringsfriheten. Det er ikke bare i forhold til Rolfsens arbeid denne virkningen skal vurderes, men også i forhold til at den dempende effekten vil kunne påvirke andre medieaktører fremover i tid. Den dempende effekten vil ramme samfunnet som sådan, også PST og andre øvrighetsorganer.

EMK artikkel 10 henviser til en konkret vurdering av om beslaget av materialet er nødvendig. Her har tingretten foretatt en vag og lite konkret avveining utover å vise til hensynet til sakens oppklaring og at det er tale om en siktelse for forberedende

terrorhandlinger. Tingretten har ikke vurdert konkret hvilken betydning innholdet i beslaget vil ha som bevis.

Hensynet til sakens oppklaring tilsier ikke at beslaget opprettholdes. Den straffbare handling er her avdekket, og siktede er varetektsfengslet. Det må legges til grunn at PST over tid har foretatt telefonavlytting som ledd i etterforskningen. Siktede har avgitt forklaring, og det er avhørt vitner. Det foreligger også beslag utover det beslag som gjelder Rolfsen. Uansett kan hensynet til oppklaring av saken ikke veie tyngre enn kildevernet. Det skal svært mye til for at beslaget skal opprettholdes, jf. bl.a. Guidelines of the Committee of Ministers, Preamble pkt 3.

Tingrettens henvisning til at "meldeplikten" i straffeloven § 139 hjemler en plikt til å røpe så vel kilde som informasjon i dette tilfellet, bestrides. Det fremgår av Guidelines, avsnitt 14 at en medieaktør ikke med grunnlag i lov skal tvinges til å gi fra seg informasjon eller materiale.

Tingretten har videre uriktig lagt til grunn at det går et rettslig skille mellom kildeidentitet og upublisert materiale mottatt fra en kilde. Det er feil når tingretten uttaler at upublisert materiale nyter et vesentlig lavere vern enn når det er tale om kildevern.

Innsyn i kildeinformasjonen vil også kunne representere en krenkelse av forbudet mot selvkriminering, jf. EMK artikkel 6 nr. 1 og straffeprosessloven § 232. At siktede i denne saken frivillig har uttalt seg med journalist til stede, kan ikke føre til noe annet resultat. Det vises til Rt. 1999 s. 1269, hvor en verksbetjent inkriminerte seg selv i en samtale han la til grunn ikke ville bli kjent for politiet.

Det er nedlagt slik påstand:

Begjæringen fra PST om opprettholdelse av beslag gjort hos Ulrik Imtiaz Rolfsen tas ikke til følge.

Ulrik Imtiaz Rolfsen tilkjennes sakens omkostninger med kr. 57.234,38 inkl. mva.

Norsk Redaktørforening har i hovedsak anført:

Redaktørforeningen støtter Rolfsens anførsler og ber om at beslaget oppheves.

Det må anses på det rene at EMK artikkel 10 også beskytter mot utlevering av upublisert materiale. EMD har ikke "gradert" vernet mot inngrep ut fra slike klassifiseringer som tingretten har foretatt. Etter artikkel 10 skal det skje en konkret nødvendighetsvurdering. Det avgjørende er da ikke om opplysningene kan klassifiseres som "kjent kilde", "ukjent kilde", "upublisert materiale" eller annet, men om utlevering av materialet reelt sett er

nødvendig etter en avveining. Det vises til at EMK artikkel 10 er en helt generell bestemmelse om vern av ytringsfriheten som ikke opererer med disse klassifiseringene.

Straffeprosessloven § 125 må fortolkes i overensstemmelse med EMK artikkel 10. Domstolen må da både se hen til EMDs praksis etter artikkel 10 og Høyesteretts praksis etter straffeprosessloven § 125.

Kildevernet er ikke til for mediernes del, men for samfunnets. Om kilder og publikum har grunn til å frykte at materiale som gis i fortrolighet i stedet tilflyter politiet, vil informasjonsflyten stoppe opp. Høyesterett har, særlig i de senere år, lagt stor vekt på den mer langsiktige effekten av å gjøre unntak fra kildevernet – den såkalte "chilling effect" – jf. bl.a. Rt. 2010 s. 1381.

Av Recommendation No. R (2000) 7 – som er en rekommandasjon fra Ministerrådet i Europarådet – fremgår at det må foreligge en "overriding requirement" for inngrep, jf. Principle 3, b ii). Det er således ikke nok at en alminnelig avveining tilsier utlevering av bevis – det må være med god margin. Dette kriteriet fremgår også av EMDs praksis, jf. den grunnleggende dommen *Goodwin v United Kingdom* av 27. mars 1996. Også et annet viktig dokument – som tingretten ikke har nevnt – er "Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on protecting freedom of expressions and information in times of crisis", vedtatt 26. september 2007. På bakgrunn av den fremvoksende terrorfrykt, er det her uttalt at det er behov for å styrke kildevernet – ikke svekke det. Avsnitt 14 i retningslinjene knyttet til terrorfrykten, viser at vernet etter EMK artikkel 10 også gjelder informasjonen og upublisert materiale, ikke bare en ukjent kildes identitet.

Det internasjonale rettskildebildet, som er helt konsistent, viser at vernet etter EMK artikkel 10 også omfatter informasjon som beslaglagt i saken her, og at det må foretas en inngående nødvendighetsvurdering etter annet ledd før det er aktuelt å opprettholde beslaget. Dette innebærer en avveining som både må finne at ytringsfriheten må vike for konkrete hensyn til oppklaring, og at disse argumentene er klare og "overriding".

EMD har i sin praksis understreket at pressens funksjon er svært viktig. Dette er fastslått i avsnitt 39 i *Goodwin*-dommen. Denne avgjørelsen viser at det er de reelle hensyn som er de eneste relevante under EMK artikkel 10.

Av senere avgjørelser fra EMD er sakene *Sanoma Uitgevers v Netherlands* av 31. mars 2009 og *Nagla v Latvia* av 16. juli 2013 de mest sentrale.

Førstnevnte sak minner svært om avgjørelsen i Rt. 1996 s. 1375 som PST nevner i sin begjæring, men EMD kom i *Sanoma Uitgevers*-saken til motsatt resultat. Avgjørelsen i Rt. 1996 s. 1375 kunne vanskelig vært opprettholdt i dag.

Spørsmålet om det foreligger en beskyttelse selv om kilden er kjent, slik at beskyttelsen særlig omfatter upublisert materiale, ble først uttrykkelig berørt i EMDs avgjørelse Nagla v Latvia fra 2013. EMD konstaterte brudd på artikkel 10, men det var ikke fordi materialet som sådan kunne identifisere kilden eller andre kilder. Det var et faktum at politiet kjente kilden, men det var ikke avgjørende. Det vises særlig til dommens avsnitt 95, hvor det fremgår at det var en "fundamental difference" mellom denne saken og andre saker "where disclosure orders have been served on journalists requiring them to reveal the identity of their sources". Videre heter det i avsnitt 95 at "[t]he distinguishing feature lies not, as the Government suggested, in the fact that I.P.'s identity had been known to the investigating authorities prior to the applicant's search, which fact does not remove the applicant's protection under Article 10" Avgjørelsen viser at vernet etter artikkel 10 ikke er begrenset til et vern av kildens identitet.

Betydningen av en kjent kilde ble i norsk rett satt på spissen i Rt. 2011 s. 1266, hvor Høyesteretts flertall kom til at vernet etter artikkel 10 ikke fikk anvendelse. Denne avgjørelsen – som ble avsagt før EMDs avklaring i Naga v Latvia – er klaget inn for EMD.

Det vises også til en avgjørelse 11. desember 2002 av appelldomstolen i Den internasjonale domstol for forbrytelser i det tidligere Jugoslavia (ICTY). ICTY la i denne dommen til grunn at vernet om upublisert materiale ikke kunne være mindre enn for opplysninger om en ukjent kilde, jf. dommens avsnitt 43.

Både straffeprosessloven § 125 og EMK artikkel 10 fordrer at det foretas avveininger. Det skal svært mye til for at nødvendighetskjetten etter artikkel 10 annet ledd tilsier inngrep. EMDs praksis viser at det kreves en helt konkret og individuell prøving. Norske domstoler kan ikke – slik tingretten har gjort (kjennelsen s. 5) – overlate denne vurderingen til påtalemyndigheten.

PST har i hovedsak anført:

Det er påfallende at Rolfsen først nå hevder at det finnes ukjente kilder i det beslaglagte materialet. Oslo tingrett avholdt et rettsmøte nettopp til avklaring av dette spørsmålet. Når det gjelder mulige ukjente fotografer, kan disse som utgangspunkt ikke regnes som kilder. Det beslaglagte materialet gjelder blant annet filmopptak gjort like forut for og under kjøreturen fra Oslo til Gøteborg. Det fremgår av dok 04,04 at PST hadde relativt god oversikt over hvem som var sammen, slik at det i alle fall for denne del av materialet ikke bør være tvilsomt at det kun er snakk om kjente kilder.

Det kan ikke sees at Rolfsen/Norsk Redaktørforening konkret har vist til avgjørelser fra EMD som underbygger at rettspraksis fra Norge, herunder Rt. 2011 s. 1266, ikke er i samsvar med den rettsutvikling som har skjedd internasjonalt. Tingretten har basert sin

avgjørelse i saken her på en riktig oppfatning av gjeldende rett, og den har foretatt en korrekt forholdsmessighetsvurdering og avveining av ulike hensyn.

De avgjørelser fra EMD som det er vist til – herunder Nagla v Latvia fra 2013 – gjaldt i og for seg upublisert materiale. Men både i denne avgjørelsen og EMDs avgjørelse Sanoma Uitgevers v. Nederland fra 2010 synes det sentrale å være at det i tillegg dreide seg om informasjon/materiale som kunne identifisere kilder, jf. henholdsvis avsnitt 52 og 82 i disse avgjørelsene.

Naglasaken dreide seg om en sak der myndighetene i Latvia ransaket hjemme hos en journalist på et grunnlag som var vagt og favnet vidt, og samtidig påsto at det kun var kjente kilder i beslaget. Det ble foretatt et omfattende beslag, hvor det både var kjente og ukjente kilder.

I saken her er beslutningen om ransaking begrenset i grunnlaget, jf. dok 07,04, både i tid og sted, dvs. i slutten av mai/juni 2015 og Oslo/Gøteborg. Beslutningen om ransaking er også begrenset til personer – [REDAKERT] og andre som han måtte ha hatt kontakt med, med henblikk på reiserute og kontaktpersoner i ISIL. Under selve ransakingen fant Rolfsen selv frem det etterspurte materiale jf. dok 04,03.

Dersom det skulle være ukjente kilder i materialet, anføres at det kun er opplysninger som identifiserer ukjente kilder som kan unntas fra beslaget.

Det fremgår av sakens dokumenter at PSTs ønske om å sikre det omstridte materialet baserer seg på konkrete og pålitelige opplysninger, jf. visse opplysninger fremhevet i dok 01,02 og særlig s. 3 i dok 01,04. Disse opplysningene underbygger klart at materialet inneholder høyst relevante bevis. Ved at det sikrede materialet bl.a. inneholder filming fra utreisen til siktede [REDAKERT] der flere for PST kjente personer var med, må det med stor grad av sannsynlighet antas at filmopptakene inneholder opplysninger som nærmere kan avklare formålet med reisen. I tillegg er det svært nærliggende at opptakene inneholder opplysninger som vil kaste lys over mistankegrunnlaget mot andre personer som, slik saken hittil er opplyst, synes å ha hatt en rekrutteringsrolle. Straffeloven § 147 d rammer både deltakelse i og rekruttering til en terrororganisasjon.

Ved avveiningen av de motstridende interesser – hensynet til sakens oppklaring mot kildevernet – er det grunn til å understreke at saken dreier seg om en ung mann i en sårbar situasjon, som ser ut til å ha blitt rekruttert til ISIL. Dette er en terrororganisasjon som opptrer svært brutalt, og som i 2014 ble ekskludert av al-Qaida på grunn av sin ekstreme voldsbruk.

En oppklaring av saken vil ha stor betydning. Rekruttering av fremmedkrigere innebærer en betydelig økt risiko for terrorhandlinger i Norge og verden for øvrig. I det beslaglagte

materialet kan ligge avgjørende bevis for den straffbare rekruttering, og således sette PST i stand til å stanse det som ser ut til å tegne seg som en omfattende rekrutteringsvirksomhet.

Det bestrides at beslaget foretatt hos Rolfsen er lemfeldig og at rettstilstanden, dersom beslaget blir opprettholdt, etablerer en høyst usikker fremtid for mediernes adgang til å fremskaffe samfunns viktig informasjon. At PSTs fremgangsmåte har en "chilling effect" uten sidestykke i nyere norsk historie, slik Norsk Redaktørforening hevder, er ikke bare sterkt overdrevet, men er basert på feiltolkninger og en lettvinnt gjengivelse av faktum.

Under henvisning til sakens dokumenter, påpekes at det i saken her foreligger en rekke særegne omstendigheter som indikerer en uheldig involvering og rolleblanding fra filmfotografens side. Det vises bl.a. til dok 04,04 s1, fotnoten og dok 04,06 om den bil som ble benyttet da siktede med flere andre reiste fra Oslo til Gøteborg. Det vises også til etterfølgende samtale mellom fotografen og en av de andre som var med på reisen, jf. dok 04,04 s. 4 flg. Det kan reises tvil om den journalistiske selvstendighet og uavhengighet, som antas å være viktige forutsetninger for en objektiv, fri og uavhengig produksjon og formidling av aktuell og samfunns viktig informasjon.

I dette tilfellet er det ikke tale om at pressefriheten undergraves under dekke av en kamp mot terror, og at det tas til orde for at det er behov for å styrke kildevernet "in times of crisis". Sakens dokumenter viser at det her ikke er snakk om et "dekke", men om en realitet. Opplysningene så langt underbygger at siktede var på vei til Syria for å slutte seg til terrororganisasjonen ISIL. Fremmedkrigerproblematikken utgjør mye av grunnlaget for det skjerpede trusselbildet i Norge i dag. Det faktum at saken handler om terrorrelatert kriminalitet, kan ikke tilsi at pressens kildevern uten videre utvides på bekostning av andre viktige samfunnsinteresser.

Selv om ytringsfrihet er en viktig demokratisk verdi i vårt samfunn, kan det ikke være slik at ytringsfriheten alltid skal ha forrang – uaktet andre verdier. For de fleste vil også et fritt samfunn uten frykt og terror representere en viktig demokratisk verdi. For PST er forebygging, avverging og etterforskning av terror og terrorrelatert kriminalitet innenfor rettsstatens grenser også en lovpålagt oppgave, som må sees i lys av Norges internasjonale forpliktelser, herunder bl.a. FN-resolusjon 2178 (2014).

Det bestrides at vernet mot selvinkriminering kan være en skranke for beslag i det sikrede materialet. Henvisningen til "verksbetjentdommen" i Rt. 1999 s. 1269 er lite treffende. Den gjaldt en situasjon hvor det var benyttet etterforskningskritt for å fremprovosere en forklaring fra siktede. Derved hadde ikke politiet i tilstrekkelig grad respektert siktedes rett til å forholde seg taus. I saken her er det utelukkende snakk om å sikre som bevis informasjon som allerede foreligger eller som er kommet til uten politiets innblanding.

Det er nedlagt slik påstand:

Prinsipalt:

Anken forkastes.

Subsidiært:

Politiet gis anledning til å ta beslag i det sikrede materialet hos Ulrik Rolfsen som ikke omfattes av kildevernet.

Lagmannsretten bemerker:

I denne saken er det spørsmål om redaktørens og journalisters kildevern er til hinder for opprettholdelse av politiets beslag.

Det følger av straffeprosessloven § 203 at "[t]ing som antas å ha betydning som bevis" kan beslaglegges. Imidlertid kan det "ikke tas beslag i dokumenter eller annet hvis innhold et vitne kan nekte å forklare seg om etter §§ 117-121 og 124-125, og som besittes av den som kan nekte å forklare seg, eller av den som har rettslig interesse i hemmelighet", jf. straffeprosessloven § 204 første ledd første punktum. Av andre punktum fremgår at det i den utstrekning det "etter de nevnte bestemmelser kan pålegges vitneplikt i visse tilfelle, gjelder dette tilsvarende for beslag".

Etter straffeprosessloven § 125 første ledd, jf. annet ledd kan en redaktør og journalist nekte å svare på spørsmål om hvem som er kilde for opplysninger i trykt skrift forutsatt at det gjelder opplysninger journalisten har mottatt gjennom sitt arbeide for vedkommende forlag, redaksjon, pressebyrå eller trykkeri.

Som det fremgår av tingrettens kjennelse i foreliggende sak, fant tingretten at Ulrik Imtiaz Rolfsen som dokumentarfilmskaper faller inn under den personkrets som kan påberope seg kildevernet etter straffeprosessloven § 125. Lagmannsretten er enig i dette og viser til tingrettens begrunnelse. Dette er for øvrig ikke lenger bestridt av PST.

Formålet med kildevernet er å legge forholdene til rette for en samfunnskritisk nyhetsformidling. Ved at mediemedarbeidere får anledning til å dekke sine kilder, vil de lettere få tilgang til opplysninger for å avdekke kritikkverdige forhold i samfunnet enn de ville ha fått dersom de ikke hadde hatt adgang til dette. Etter praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol – EMD – er mediemedarbeideres rett til kildevern beskyttet av Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 10 om ytringsfrihet (Freedom of expression). Etter artikkel 10 nr. 1 omfatter denne retten frihet til å ha meninger og til å motta og meddele opplysninger og ideer uten inngrep av offentlig myndighet og uten hensyn til grenser.

Lagmannsretten har gjennomgått det meste av det beslaglagte materialet i saken her. Mindre filmsekvenser av det materialet som lagmannsretten har sett gjennom, viser et par uidentifiserte personer. Lagmannsretten ser det derfor slik at materialet vil kunne avsløre uidentifiserte kilder. Av Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse inntatt i Rt. 1995 s. 1166 fremgår at fritaket for vitneplikt om hvem som er presseorganets kilde etter straffeprosessloven § 125, ikke bare innebærer fritak for å oppgi vedkommendes navn, men også å gi opplysninger som identifiserer vedkommende. Lagmannsretten legger etter dette til grunn at § 125 som utgangspunkt er til hinder for at det tas beslag i det sikrede materialet. Da beslaget gjelder upublisert materiale, har Rolfsen, med støtte av Norsk Redaktørforening, påberopt dommer fra EMD – særlig dom i saken Nagla v Latvia av 16. juli 2013 – som anføres å innebære at vernet etter EMK artikkel 10 ikke er begrenset til vern av kildens identitet. Lagmannsretten finner det ikke nødvendig å ta stilling til dette spørsmålet, da det uansett – jf. nedenfor – må vurderes om beslaget likevel kan opprettholdes med hjemmel i tredje ledd i straffeprosessloven § 125.

Denne bestemmelsen, som innebærer et unntak fra kildevernet etter hovedregelen i § 125, lyder slik:

Når vektige samfunnsinteresser tilsier at opplysningen gis og den er av vesentlig betydning for sakens oppklaring, kan retten etter en samlet vurdering likevel pålegge vitnet å oppgi navnet. Dersom forfatteren eller kilden har avdekket forhold som det var av samfunnsmessig betydning å få gjort kjent, kan vitnet bare når det finnes særlig påkrevd pålegges å oppgi navnet.

Grunnvilkårene for å gjøre unntak fra kildevernet er således at "vektige samfunnsinteresser tilsier at opplysningen gis" og at opplysningen må være "av vesentlig betydning for sakens oppklaring". Når grunnvilkårene er oppfylt, beror spørsmålet om vitneplikt på en interesseavveining, jf. lovens uttrykk "samlet vurdering".

Den samlede vurdering etter straffeprosessloven § 125 må foretas i samsvar med EMK artikkel 10. Mediemedarbeideres rett til kildevern er som nevnt foran beskyttet av EMK artikkel 10, som ved motstrid går foran norsk lov, jf. menneskerettsloven § 3, jf. § 2. Kildevernet er imidlertid heller ikke her absolutt, jf. artikkel 10 nr. 2. Denne bestemmelsen lyder slik:

The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.

I EMDs plenumsdom av 27. mars 1996 i saken Goodwin v United Kingdom er det uttalt at det må foreligge tungtveiende hensyn for at inngrep i kildevernet skal være i

overensstemmelse med EMK artikkel 10. Ifølge dommens avsnitt 39, utgjør kildevernet "one of the basic condition for press freedom". Videre heter det i dommens avsnitt 40:

In sum, limitations on the confidentiality of journalistic sources call for the most careful scrutiny by the Court.

I Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 16 heter det at det følger av Goodwinsaken at "det må foreligge betydelig interesseovervekt for de motstående hensyn for at kildevernet skal vike". Videre heter det her at kildevernet ikke er absolutt, men at unntak bare bør være aktuelt der "meget tungtveiende hensyn" kan oppveie de hensyn som taler for kildevern (s. 27).

Når det gjelder den konkrete samlede vurdering, bemerker lagmannsretten at formålet med påtalemyndighetens begjæring etter omstendighetene vil kunne være et tungtveiende argument for å ta begjæringen til følge. Det vises til Rt. 2013 side 1290. Av denne kjennelsen kan det utledes at jo viktigere opplysningene er, og jo større betydning de vil ha for oppklaringen av forbrytelsen, desto større grunn vil det være til å gjøre unntak fra kildevernet. Det vil nødvendigvis også stå sentralt hvor alvorlig forbrytelsen er.

Saken i Rt. 2013 side 1290 gjaldt spørsmålet om en journalist skulle pålegges å oppgi identiteten til en kilde som hadde tilbudt henne å kjøpe politidokumenter fra 22. juli-saken. Opplysningen skulle brukes i etterforskningen av en mulig korrupsjonshandling i politiet. Høyesterett synes å legge til grunn at dette i prinsippet var en tilstrekkelig alvorlig forbrytelse til at det kunne begrunne opphevelse av kildevernet. Når Høyesterett likevel kom til at kildevernet måtte gå foran i den aktuelle saken, så skyldtes det at opplysningene ble antatt ikke å være tilstrekkelig sentrale for etterforskningen, idet kilden trolig bare ville gi opplysninger av mer indirekte art om hvilken polititjenestemann som sto bak lekkasjen.

I saken vår fremkommer det av PSTs begjæring om opprettholdelse av beslaget, jf. dok 01,02 og dok 01,04, at formålet er å avdekke både deltakelse i og rekruttering til en terrororganisasjon, jf. straffeloven § 147 d. Det er meget viktig at denne typen samfunnsskadelig virksomhet avdekkes.

I Appendix to Recommendation No. R (2000)7 "Principles concerning the right of journalists not to disclose their sources of information" fra Europarådets Ministerkomité, er det under punktet "Limits to the right of non-disclosure" fremholdt at hvis det er snakk om "prevention of major crime", kan kildevernet måtte vike. Som eksempler på forbrytelser som faller inn under "major crime", nevnes "murder, manslaughter, severe bodily injury, crimes against national security, or serious organized crime". Dersom slike forbrytelser kan forhindres, kan det "possibly justify the disclosure of a journalist's source". Det fremgår uttrykkelig at oppregningen bare gir eksempler, men den gir likevel indikasjoner på hvor listen normalt skal ligge. I definisjonen av terrorhandlinger i straffeloven § 147 a er det vist

til en rekke straffbare handlinger i straffeloven, blant annet § 148, § 224 og § 233. Lagmannsretten finner det ikke tvilsomt at saken her gjelder "prevention of major crime". Bestemmelsen i straffeloven § 147 d, som vår sak gjelder, må settes i et større perspektiv ved at den inngår som integrert del av terrorlovgivningen. Ved at etterforskningen i vår sak blant annet gjelder rekruttering til terrorvirksomhet, berøres den samlede terrorlovgivning. Det forholdet som etterforskes, er derfor – slik lagmannsretten vurderer det – mer alvorlig enn det forholdet som saken i Rt. 2013 side 1290 gjaldt.

Det vil som nevnt generelt være større grunn til å gjøre unntak fra kildevernet jo sikrere det er at det beslaglagte materialet vil føre til oppklaring av saken. Lagmannsretten har, som det fremgår foran, gjennomgått det meste av materialet. For så vidt gjelder filmopptaket som viser bilturen fra Oslo til Gøteborg, er det etter lagmannsrettens syn usikkert hvor mye PST vil få ut av dette. Lagmannsretten antar likevel at det vil kunne være forhold i denne delen av materialet som vil kunne gi PST verdifull informasjon, spesielt når dette filmopptaket sees i lys av filmopptak foretatt forut for reisen til Gøteborg, herunder opptak som viser ██████████ utstyr og intervju med ham. Ut fra de opplysninger som fremgår av dok 04,04 – særlig s. 6 – er det lagmannsrettens oppfatning at de her nevnte filmopptakene kan gi PST meget verdifulle spor.

Høyesterett uttalte i saken fra 2013 at "saken reiser et vanskelig avveiningsspørsmål, der to viktige hensyn står mot hverandre" (avsnitt 36). Det samme er tilfellet her. Blant annet ut fra en sammenlikning med saksforholdet i saken fra 2013 er lagmannsretten – under betydelig tvil – kommet til at det er grunnlag for å gjøre unntak fra kildevernet i denne saken.

Lagmannsretten tilføyer at den er enig med tingretten i at forbudet mot selvinkriminering i EMK artikkel 6 nr. 1 ikke har betydning ved vurderingen av om beslaget skal opprettholdes. Det kan ikke sees at Høyesteretts dom inntatt i Rt. 1999 s. 1269 kan føre til noen annen konklusjon.

Etter dette forkastes anken.

Rolfsen har anmodet om å få dekket saksomkostningene i forbindelse med anken. Det er vist til at de spørsmål saken reiser er av prinsipiell betydning for Rolfsen personlig og for mediasamfunnet generelt.

Lagmannsretten legger til grunn at det vil kunne være behov for å dekke utgiftene til advokat også for andre enn siktede, når vedkommende er blitt gjenstand for en avgjørelse fra domstolen og påanker denne. Høyesteretts kjæremålsutvalg har i kjennelsen inntatt i Rt. 1998 s. 1891 gitt uttrykk for at det ikke er noen reell grunn til "å ha andre regler i straffeprosessen enn i sivilprosessen for dekning av saksomkostninger for en part i en kjæremålssak". Dette innebærer at tvistelovens saksomkostningsregler får anvendelse.

Tvisteloven § 20-2 gjelder tilkjennelse av sakskostnader til en part som har vunnet saken, mens tvisteloven § 20-3 omhandler tilkjennelse av sakskostnader til en part som har fått medhold av betydning.

Da Rolfsens anke ikke har ført frem, verken helt eller delvis, er det ikke grunnlag for å tilkjenne ham saksomkostninger. Lagmannsretten tilføyer at tvisteloven § 20-4, som gjelder sakskostnader uavhengig av utfallet, ikke gir hjemmel for å tilkjenne saksomkostninger i dette tilfellet.

Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING

Anken forkastes.

Anne Magnus

Eyvin Sivertsen

Halvor Aas

Dokument i samsvar med undertegnet original: